

EVALUAREA IN PROCESUL DE INVATAMANT

Profesor: Mihaela Sociu
Scoala Gimnaziala Traian, jud. Bacau

Evaluarea este o problema de o mare incarcatura morala intrucat realizeaza clasificari si selectii, prin intermediul ei se dau verdicte, se hotaraste soarta unor oameni.

Practica educationala este supusa permanent unor acte de valorificare de catre cei implicati in desfasurarea ei cu scopul de a-i releva eficienta si eficacitatea.

Acesta este si motivul pentru care evaluarea s-a impus ca domeniu distinct de reflectie stiintifica si de oferire a solutiilor de masurare si apreciere cu grade ridicate de obiectivitate

In deceniul trei al secolului XX s-a nascut docimologia ca stiinta a examinarii si notarii, ca stiinta a evaluarii in general (initiator psihologul Henri Pieron). Autorul a atribuit numele de docimologie acestei preocupari, dupa cuvintele din limba greaca: „dokime” (proba, incercare), „dokimaze” (examinez), si „logos” (stiinta). *Docimologia reprezinta studiul sistematic al examenelor, analiza stiintifica a modurilor de notare, a variabilitatii notarii la examinatori diferiti si la acelasi examinator, a factorilor subiectivi ai notarii, precum si a mijloacelor menite sa contribuie la asigurarea obiectivitatii examenului.*

Definitie:

Evaluarea este procesul menit sa masoare si sa aprecieze valoarea rezultatelor sistemului de educatie si invatamant sau a unei parti a acestuia, eficacitatea resurselor, a conditiilor si a strategiilor folosite in desfasurarea activitatii prin compararea rezultatelor cu obiectivele propuse in vederea luarii deciziilor privind ameliorarea activitatii in etapele urmatoare.

Evaluarea este un proces de obtinere a informatiilor asupra *elevului, cadrului didactic* insusi sau asupra *programului educativ* si de valorizare a acestor informatii in vederea elaborarii unor aprecieri care, la randul lor, vor fi utilizate pentru adoptarea unor decizii.

Actiunea de evaluare pedagogica include trei operatii ierarhice:

- *masurarea*: consemnarea unor caracteristici observabile exprimate in termeni cantitativi (scor, cifre etc.) sau/si prin descrieri concentrate asupra unor zone restranse de manifestare;
- *aprecierea*: interpretarea faptelor consemnate in functie de anumite criterii calitative;
- *decizia*: optiuni pentru anumite modalitati de actiune, are si valoare de prognoza.

Evaluarea consta deci in masurarea si aprecierea *actului pedagogic*, implicit a *produselor sale* raportate la obiectivele urmarite. Obiectivele educationale constituie criteriul care defineste un act pedagogic reusit. Masurarea si aprecierea *rezultatelor scolare* cat si a *componentelor actului pedagogic* se pot realiza numai pe temeiul obiectivelor propuse. Obiectivul descrie un produs, rezultatul pe care il asteptam, actul pedagogic fiind procesul prin care obiectivele se realizeaza. Acesta din urma este compus din: conditii (caracteristicile elevilor, conditiile interne si externe ale programului de instruire) si factori (continuturi, metode si mijloace, organizarea activitatii scolare, cadrul didactic).

Evaluarea este parte integranta a actiunii pedagogice alaturi de activitatile de predare si invatare. Calitatea procesului de invatamant depinde de corelarea care se realizeaza intre acestea.

In vederea conceperii si aplicarii adecvate a evaluarii in activitatile scolare, trebuie sa se tina cont de cateva mutatii de accent, care au survenit in ultimul timp si care au drept consecinte o redimensionare si o regandire a strategiilor evaluative:

- extinderea actiunii de evaluare de la verificarea si aprecierea rezultatelor la evaluarea procesului, a strategiei care a condus la anumite rezultate; evaluarea nu numai a elevilor, dar si a continutului, a metodelor, obiectivelor, a situatiei de invatare, a evaluarii;
- diversificarea tehnicilor de evaluare si cresterea gradului de adecvare a acestora la situatii didactice concrete;

- necesitatea întaririi și sancționării cât mai operative a rezultatelor evaluării; scurtarea feed-back-ului, a drumului de la diagnosticare la evaluare;
- centrarea evaluării asupra rezultatelor pozitive și nesancționarea în permanență a celor negative;
- transformarea elevului într-un partener autentic al cadrului didactic în evaluare, prin autoevaluare, interevaluare și evaluare controlată.

1. Funcțiile evaluării

Scopul evaluării nu este acela de a parveni la anumite date, ci de a perfecționa procesul educativ. Nu este vorba numai de a emite o judecată asupra randamentului școlar, ci de a stabili acțiuni precise pentru a adapta neconținut strategiile educative la particularitățile situației didactice, la particularitățile elevilor, la condițiile economice și instituționale existente. Plecând de la evaluare ar trebui să se determine de fiecare dată în ce măsură putem transforma situația educațională într-o realitate convenabilă, adecvată obiectivelor urmărite.

Funcțiile evaluării se grupează în funcții generale și funcții specifice.

a) Funcții generale:

- *constatare și apreciere* - cunoașterea rezultatelor școlare, clasificarea și ierarhizarea elevilor în funcție de performanțele obținute;
- *diagnosticare* – cunoașterea factorilor și situațiilor care au condus la obținerea rezultatelor constatate, stabilirea elementelor izbutite ale procesului, care au asigurat succesul, precum și aspectele nereușite, punctele critice ce urmează să fie remediate;
- *prognosticare* – prevederea desfășurării activității în secvențele următoare și anticiparea rezultatelor posibile pe baza datelor și informațiilor obținute în urma constatării și diagnosticării; anticiparea nevoilor și disponibilităților elevilor sau ale instituțiilor de învățământ.

b) Funcții specifice:

□ **din perspectiva elevului**

- evaluarea îi influențează *dezvoltarea psihică* (controlul, aprecierea și mai ales recunoașterea progreselor sunt esențiale în dezvoltarea psihică);
- evaluarea are o *valoare motivatională* (dorința de succes, respectiv teama de eșec sunt îndemnuluri importante în învățare; succesul sistematic înscrie motivația pe o spirală sistematică, în timp ce eșecul produce demotivare);
- evaluarea rezultatelor școlare reprezintă un *reper în autoevaluare*, în formarea imaginii de sine;
- evaluarea are *efecte pozitive asupra laturii volitionale și afective*;
- evaluarea este un *indiciu în reglarea efortului de învățare*.

□ **din perspectiva cadrului didactic**

- evaluarea are implicații în dozarea conținuturilor, oferă informații asupra secvențelor ce trebuie reluate în pași mici, ajută la identificarea surselor de eroare;
- evaluarea realizată la începutul activității didactice reprezintă un prilej de cunoaștere a nivelului de pregătire a elevilor;
- evaluarea realizată pe parcursul procesului de predare-învățare evidențiază progresele înregistrate de elevi;
- evaluarea realizată la sfârșitul activității este utilă pentru că realizează aprecierea rezultatelor obținute prin raportare la obiectivele pedagogice urmărite și pentru că îl ajută pe cadrul didactic să-și prefigureze activitatea viitoare în condiții îmbunătățite.

METODE ALTERNATIVE DE EVALUARE

Portofoliul:

Este o metoda longitudinala de evaluare a performantelor elevilor si este constituit dintr-o colectie de produse ale activitatii de invatare a elevilor.

Metoda este importanta pentru faptul ca implica elevul in crearea, colectarea si selectarea produselor in functie de scopul portofoliului. Reprezinta „cartea de vizita” a elevului urmarindu-i progresul de la un semestru la altul, un an scolar la altul sau chiar un ciclu la altul.

Continutul portofoliului:

- rezultatele aplicarii metodelor clasice de evaluare (probe practice, scrise, teme pentru acasa);
- investigatii individuale sau de grup;
- fise de observare ale cadrului didactic;
- fisa de informare si documentare independenta (date biografice ale unor oameni de stiinta, contributiile ale acestora);
- referate, eseuri, pliante, prospecte, desene, colaje;
- teste sau chestionare;
- notite din clasa, conspecte.

Criterii de evaluare:

- valoarea;
- complexitatea – diversitatea;
- originalitatea;
- progresele inregistrate de elevi.

Aceste modalitati pot fi combinate.

Proiectul:

Este o investigare realizata de catre elev asupra fenomenelor si evenimentelor din mediul imediat despre care doreste sa invete mai mult. Proiectul trebuie sa aiba o finalitate reala, un scop coerent.

Etape:

1. Selectarea si definirea subiectului. Criterii de alegere a subiectului: sa fie legat de experienta copilului; sa permita o abordare integrata (domenii diverse); sa fie destul de vast pentru a permite investigatii de cel putin o saptamana.
2. Stabilirea mijloacelor necesare investigarii subiectului si a surselor bibliografice
3. Realizarea activitatii de investigare
4. Elaborarea raportului si a concluziilor.

Criterii de apreciere:

- concordanta raportului cu tema;
- surprinderea aspectelor esentiale;
- structura logica si argumentata a raportului;
- complexitatea investigatiilor
- originalitate; aplicabilitate.

APRECIEREA REZULTATELOR SCOLARE

a) Sisteme si criterii de apreciere

In practica scolara sunt folosite mai multe sisteme de apreciere a rezultatelor scolare:

- notarea (cifre, litere, calificative, culori etc.);
- comentarea rezultatelor de catre cadrul didactic (laude, observatii critice);
- aprecierea prin admis / respins sau prin satisfactor / nesatisfactor.

In legatura cu notarea rezultatelor scolare, unele cadrele didactice manifesta doua tendinte:

- folosirea „neglijenta” a sistemului de notare (nota nu reflecta performanta elevului);
- „fetișizarea” notarii (se considera ca nota poate rezolva anumite probleme ce tin de interesul elevilor pentru studiu, responsabilitatea fata de indatoririle scolare, disciplina etc.).

Aprecierea rezultatelor scolare se realizeaza prin raportarea acestora la anumite *criterii*. Stabilirea criteriilor face ca aprecierea sa fie obiectiva chiar daca aceasta este realizata de mai multe cadre didactice asupra acelorasi rezultate.

Exista trei criterii de apreciere a rezultatelor scolare:

- prin raportare la obiectivele pedagogice ale programei scolare;
- prin raportare la nivelul clasei (exprima eficienta activitatii);
- prin raportare la posibilitatile fiecarui elev si la nivelul existent la inceputul programului (evaluare de progres).

In mod obisnuit, nici unul din aceste criterii nu este aplicat in exclusivitate, fiecare din ele fiind imbinat si completat de celelalte, ori influentat de acestea.

b) Distorsiuni in aprecierea rezultatelor

Un fenomen ce constituie obiectul a numeroase investigatii il constituie *variabilitatea aprecierilor* rezultatelor scolare (aprecierea este influentata de o serie de factori si circumstante in care se realizeaza actul evaluativ). Exista o *variabilitate intraindividuala* (atribuirea de note diferite de catre acelasi evaluator pentru aceeasi lucrare, in momente si situatii diferite) si o *variabilitate interindividuala* (atribuirea de note diferite de catre mai multi examinatori aceleasi lucrari).

Erori in evaluarea didactica:

- *Efectul „halo”* consta in supraaprecierea rezultatelor unor elevi sub influenta impresiei generale bune despre acestia.
- *Efectul bland* – aprecierea cu indulgenta a persoanelor cunoscute in raport cu cele necunoscute;
- *Eroarea de generozitate* – acordarea de note mari prin probe usoare / exigenta scazuta. Caracteristica acelor cadre didactice mai putin eficiente la clasa si care vor sa prezinte rezultate superioare pentru a fi apreciati. Apare si atunci cand aprecierea cadrelor didactice se face numai prin prisma notelor obtinute de elevi la materia respectiva.
- *Efectul Pygmalion sau efectul oedipian* – subaprecierea rezultatelor elevilor din convingerea ca acestia nu satisfac cerintele programei scolare. Aceasta atitudine duce la modificarea comportamentului acestor elevi care, in final, esueaza.
- *Efectul de ordine sau de contrast* – marirea diferentelor in aprecierea unor raspunsuri succesive (un raspuns bun care urmeaza dupa un raspuns foarte bun va fi subevaluat; un raspuns bun dupa un raspuns slab va fi supraevaluat).
- *Ecuatia personala a examenatorului sau eroarea individuala constanta* – exigenta specifica fiecarui cadru didactic.
- *Eroarea logica* – inlocuirea aprecierii prin raportare la obiective cu aprecierea prin raportare la variabile adiacente: forma grafica, acuratetea lucrarii, modalitatea inedita de prezentare.
- *Factorii de personalitate ai cadrului didactic* – atitudinea lui in timpul examinarii, echilibrul si constanta in comportament, capacitatea empatica.

c) Autoevaluarea

Autoevaluare constituie un mijloc de formare a elevilor prin activitati in care sa fie familiarizati cu criteriile de apreciere pe care cadrul didactic le foloseste si ajutati sa inteleaga semnificatia notelor acordate.

Tehnici folosite pentru formarea si educarea *atitudinii de autoapreciere*:

- „notarea in colaborare cu altii” (cu elevii);
- „autonotarea controlata” – elevul examinat propune nota care este apoi revizuita si definitivata de cadrul didactic, eventual cu consultarea celorlalti elevi;
- autocorectarea sau corectarea lucrarilor colegilor – (prin schimb de lucrari);
- „notarea reciproca” – un grup de elevi ,stabilit pentru o perioada limitata, face aprecieri sub indrumarea cadrului didactic;
- „metoda aprecierii obiective a personalitatii” (Gh. Zapan).

BIBLIOGRAFIE:

Chis, V – *Pedagogia contemporana. Pedagogia pentru competente*, Ed. Casa Cartii de Stiinta, Cluj-Napoca, 2005

Cucos, C. – *Pedagogie*, Ed. Polirom Iasi, 1999

Ionescu, M., Radu, I. – *Didactica moderna*, Ed. Dacia Cluj- Napoca, 2001

Joita, E. – *Pedagogia*, Ed. Polirom Iasi, 1999

Mitrofan, N. – *Aptitudinea pedagogica*, Ed. Academiei, Bucuresti, 1988